

Broedvogels van het Zuigerplasbos in 2024

Symen Deuzeman

Sovon-rapport 2023/56

Broedvogels van het Zuigerplasbos in 2024

Symen Deuzeman

Sovon-rapport 2023/56
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van Staatsbosbeheer

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2024.

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer.

Foto's rapport: Symen Deuzeman.

Wijze van citeren: Deuzeman S. 2024. Broedvogels van het Zuigerplasbos in 2024. Sovon-rapport 2023/56. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

ISSN-nummer: 2212 5027

Inhoud

Samenvatting	4
1. Inleiding	5
2. Gebiedsbeschrijving	6
3. Werkwijze en omstandigheden in 2024	8
3.1. Veldwerk	8
3.2. Interpretatie	8
3.3. Omstandigheden in 2024	9
3.4. Afwijkingen/foutendiscussie	10
4. Resultaten	11
4.1. Soorten en aantallen	11
4.2. SNL-beheertypen	12
4.3. Soortbeschrijvingen	15
4.4. Niet-broedvogels	19
5. Evaluatie	20
Literatuur	21
Bijlage 1. Verspreidingskaarten 2024	22

Samenvatting

In 2024 is op verzoek van Staatsbosbeheer het Zuigerplasbos (290,61 ha) ten noorden van Lelystad gekarteerd op broedvogels. Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek is de Basiskarteringsmethode toegepast. In het gebied zijn vijf integrale bezoeken gebracht die meest voor zonsopgang aanvingen. Er werden geen nachtbezoeken gebracht, omdat dit niet in de opdracht zat. De onderzoekintensiteit bedroeg 8,6 min/ha.

In totaal zijn 56 broedvogelsoorten vastgesteld, waarvan er 48 zijn gekarteerd. Acht soorten komen voor op de Rode Lijst, waaronder vier met de status kwetsbaar en vier met de status gevoelig. De meest algemene soorten waren de Zwartkop (190), Zanglijster (86), Tuinfluiter (75), Kleine Karekiet (36) en Appelvink (33).

Ten opzichte van de vorige kartering in 2017 is het gebied iets soortenrijker geworden, in 2024 werden 56 broedvogelsoorten vastgesteld en in 2017 50. Roofvogels namen in aantal toe, de meeste andere soort(groepen) bleven in het algemeen stabiel. Verheugend is de verdubbeling van het aantal territoria van de Wielewaal in de oudere en ongerepte opstanden van populier. Wespendif en Grauwe Vliegenvanger vestigden zich en de Appelvink nam toe. Het is aannemelijk dat deze soorten profiteren van het steeds ouder en structuurrijker worden van het bos.

Fraaie afwisseling in de loofhoutvakken met liggend dood hout in het Zuigerplasbos, 9 november 2023.

1. Inleiding

In het voorjaar van 2024 is het Zuigerplasbos ten noorden van Lelystad (290,61 ha) in opdracht van Staatsbosbeheer gekarteerd op broedvogels. In het voorliggende rapport worden de resultaten van de broedvogelkartering beschreven en nader geduid. De inventarisatie vond plaats in het kader van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL), waarin onder andere een zesjarige cyclus wordt vereist, en waarvan de resultaten worden geleverd aan de betreffende provincie. Daarnaast zijn de verkregen resultaten van belang voor de eigen evaluatie van het beheer van Staatsbosbeheer. Sovon Vogelonderzoek Nederland voerde de kartering uit als onderdeel van het consortium De Vlinderstichting, Sovon & Eis voor Staatsbosbeheer Nederland.

Het veldwerk werd uitgevoerd door Symen Deuzeman, die eveneens zorgdroeg voor de rapportage. Contactpersonen bij Staatsbosbeheer waren Andrea van den Berg en Kees Boxhoorn. Een concept van dit rapport werd doorgelezen door Andrea van den Berg van Staatsbosbeheer en Willem van Manen van Sovon, waarvoor veel dank. Ook dank aan Frank Haven van Staatsbosbeheer voor het doorgeven van waarnemingen van Wespenspiegels.

Vanuit Sovon verzorgde Willem van Manen de begeleiding, leverde hij de tabellen en het kaartmateriaal en was verantwoordelijk voor de opmaak van het rapport.

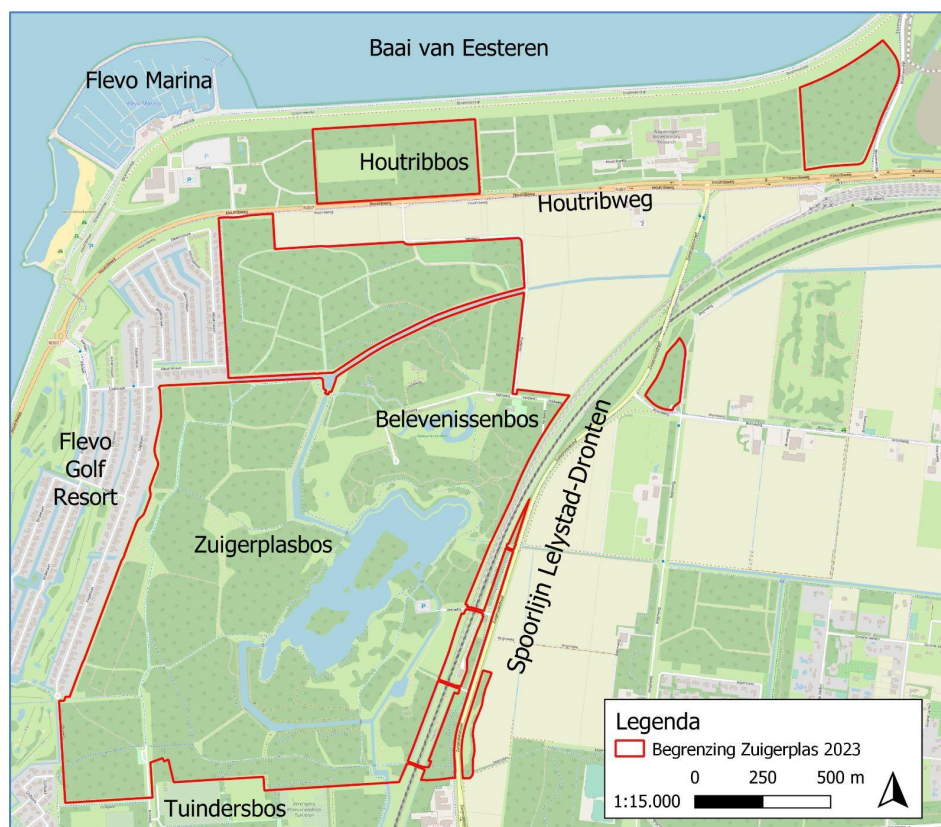

Doorkijkje op de Zuigerplas, 9 november 2023.

2. Gebiedsbeschrijving

Het Zuigerplasbos (290,6 ha) is in 1964 aangelegd rondom de Zuigerplas, ontstaan door de winning van zand. Dat zand is gebruikt voor de aanleg van de dijk langs het IJsselmeer. Het gebied ligt tussen de Hanzelijn aan de oostzijde, een golfterrein aan de westzijde, volkstuinten en sportvelden aan de zuidzijde en de N302 aan de noordzijde (figuur 1). Het is één van de stadsbossen, die in een groene schil rond Lelystad liggen. Rondom de plas ligt een parkachtig landschap, een afwisseling van grasvelden, bomen en boomgroepen en struikgewas. Langs de oevers van de plas is nat struweel aanwezig en op sommige plekken staat een (water-) rietkraag met opslag van wilgen. In de Zuigerplas liggen een tweetal grotere eilanden, die ingeplant zijn met populieren en andere loofbomen, zoals zwarte elzen, es, wilgen en populieren. De ondergroei is zeer weelderig met brandnetel en braamstruwelen. Op sommige plekken langs het eiland komt een hele smalle rietkraag voor. Op het grootste eiland is een vrij grote slaappleaats aanwezig van Aalscholvers.

Bossen rondom de plas bestaan voornamelijk uit opstanden met populieren, (inlandse) eiken, beuken en essen, met tussen- en randbeplantingen van berk, zoete kers, esdoorn, meidoorn en liguster. Naaldhout komt spaarzaam voor in een paar vakken met sitka- en fijnsparren en Corsicaanse dennen. Ondergroei in delen van het bos waar veel licht op de bodem valt, zoals het populierenbos, bestaat uit hoog opschietende brandnetel, soms gemengd met kleeftkruid. In de donkerder percelen, zoals die met es, esdoorn en beuk staat ook brandnetel, maar veel ijler en lager. In de naaldhoutvakken is vaak een ondoordringbaar struweel van bramen aanwezig.

Figuur 1. Overzicht van de gekarteerde terreinen van het Zuigerplasbos met toponiemen.

In het bos mogen honden loslopen, mag gevist worden en voor mountainbikers en liefhebbers van de survival-sport zijn er speciale banen aangelegd. Ook is er belevissenbos aangelegd voor kinderen aan de noordzijde met allerlei 'speeltoestellen' die gemaakt zijn van hout uit het bos (aangevuld met metalen constructies). Dit is een gebied van 25 ha binnen het hele Zuigerplasbos-gebied. Hier is het grootste speelbos van Nederland voor kinderen gerealiseerd. Er ligt een omheind begrazingsgebied met paarden, ook wel de paardenvallei genoemd en een kleine camping waar met tenten gekampeerd kan worden. Twee kleine terreinen ten noorden van de N302 maken deel uit van het onderzoeksgebied. Het meest noordoostelijk gelegen stuk bos maakt deel uit van het Visvijverbos. Het betreft een vrij nat open bosperceel. In dit deel zijn enkele oude bomen en struiken blijven staan en zijn jongere bomen aangeplant. Het bos is nauwelijks toegankelijk.

Het noordwestelijke gelegen bosperceel maakt deel uit van het Houtribbos (Figuur 1). Het is een bosreservaat, waar geen beheermaatregelen meer worden toegepast. Dit bos is tussen 1964 en 1968

machinaal ingeplant met populier en bijgemengd met gewone es, zwarte els en zomereik. Een deel van de populieren is in 1976 gekapt om de ontwikkeling van es en zomereik te bevorderen. Kort daarna is een aantal van de overgebleven populieren geringd en omgetrokken. Er is daardoor een redelijke hoeveelheid dood hout aanwezig. De struiklaag, ook aangeplant, is goed ontwikkeld met soorten als hazelaar, vogelkers en eenstijlige meidoorn. Gewone esdoorn en gewone es verjongen zich spontaan. Het Houtribbos laat zien dat door aanleg en gericht beheer in relatief korte tijd een bos kan ontstaan, dat een natuurlijke samenstelling heeft en een gevarieerde structuur. Het bos is aangelegd op kalkrijke zandgrond met een hoog lutumgehalte. Soms komt hierover een kleidekje voor. Op deze basenrijke bodem vindt geen strooiselophoping plaats. ook hier zijn de paden door het bos dichtgegroeid. Er komen weinig tot geen recreanten in deze delen van het bos.

Naaldhout komt maar spaarzaam voor, maar bleek wel interessant als broedlocatie voor zowel de Buizerd als Sperwer, 9 november 2023.

3. Werkwijze en omstandigheden in 2024

Bij het verzamelen van broedvogelgegevens in terreinen van Staatsbosbeheer zijn de volgende aspecten van belang:

- verspreiding en aantal territoria van de broedvogelsoorten
- aantalsontwikkeling van de broedvogelsoorten
- relatie tussen het beheer en broedvogels

3.1. Veldwerk

Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek is de Basiskarteringsmethode toegepast (van Manen 2024), gebaseerd op de door Sovon ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project-methode (Vergeer *et al.* 2023). Hierbij zijn de meeste aanwezige soorten gekarteerd, met uitzondering van de meest algemene (Winterkoning, Merel, Roodborst, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink). Kartering van deze soorten vergt ook een andere aanpak en kost vooral meer tijd. De werkwijze is gericht op het registreren van zang, balts en overige waarnemingen, waarbij veel aandacht uitgaat naar uitsluitende (gelijktijdige) waarnemingen. Bij roofvogels is naar nesten gezocht en deze werden vanaf de grond gecontroleerd.

Het veldwerk werd uitgevoerd door Symen Deuzeman. Er werden vijf inventarisatieronden uitgevoerd in de periode maart-begin augustus (Tabel 1). In het Zuigerplasbos is in totaal 41 uur en 45 minuten besteed aan veldwerk, wat neerkomt op 8,6 minuten per hectare. Er werden geen speciale schemerrondes in de avond of nacht uitgevoerd voor nachtvogels, omdat dit niet in de opdracht zat.

De meeste veldbezoeken begonnen rond zonsopgang en duurden tot in de middag. De af te leggen route (meest te voet) werd aangepast aan de terreingesteldheid, de tijd van de dag en de weersomstandigheden. Territoria werden voornamelijk vastgesteld aan de hand van zingende of baltsende vogels. In geval van zeldzame soorten en soorten met grote, overlappende territoria of leefgebieden, werd geprobeerd een zo hoog mogelijke (nest indicatieve) broedcode te verzamelen en de nestplaats zo nauwkeurig mogelijk te lokaliseren. Dit om te voorkomen dat niet-broedvogels werden meegeteld en om over- of onder-telling van moeilijk karteerbare soorten te voorkomen. Tijdens de inventarisatie lag de focus op het verzamelen van uitsluitende waarnemingen, d.w.z. waarnemingen van tegelijkertijd zingende of baltsende individuen. Buitenranden werden mee-geïventariseerd, waardoor overschatting van het aantal territoria werd geminimaliseerd. Bij roofvogels werd intensief gezocht naar nesten en werden gegevens verzameld over de broedbiologie.

Tabel 1. Tijdsbesteding in het Zuigerplasbos in 2024.

Datum	Begin	Eind	Uren
22-mrt	06:39	15:33	8,9
26-april	06:21	15:06	8,8
29-mei	05:49	15:25	9,6
28-juni	05:41	15:58	10,3
2-augustus	07:50	12:03	4,2

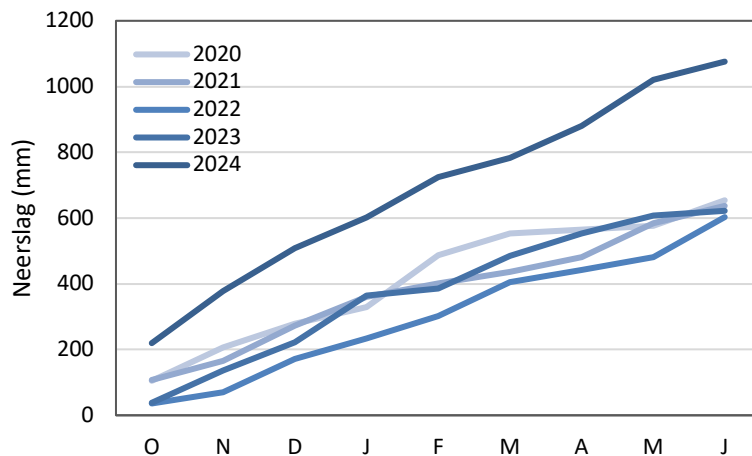
3.2. Interpretatie

In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd op een tablet, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode zijn vastgelegd, inclusief de door de waarnemer afgelegde route. Bij thuiskomst zijn de data doorgestuurd naar de server van Sovon. De waarnemingen zijn automatisch geclusterd, waarbij gebruik is gemaakt van criteria die licht afwijken van de standaard BMP-criteria, vanwege het kleinere aantal bezoeken. Automatisch clusteren gaat in veel gevallen goed, maar resultaten moeten goed worden gecontroleerd, vooral vanwege fouten of slordigheden bij invoer in het veld. De database van het Zuigerplasbos is zorgvuldig gecontroleerd op onzuiverheden. De clustercriteria zijn bijgesloten als metadata in de database. De meest recente versie van Avimap voor SNL-karteringen is gebruikt, met het versienummer van Avimap 4.0.64.

Nestvondsten of nest indicatieve waarnemingen telden in alle gevallen mee. De stippen op de verspreidingskaarten zijn de locaties van waarnemingen met de hoogste broedcode of anders de laatste meetellende waarneming binnen de geïnterpreteerde territoria.

3.3. Omstandigheden in 2024

De winter van 2024 was zeer zacht, nat en somber. Op enkele korte periodes in december en januari na, bleef de temperatuur boven nul. Het is niet aannemelijk dat het winterweer in 2024 heeft geleid tot sterfte onder vorstgevoelige vogelsoorten. Het jaar 2024 onderscheidde zich vooral van de voorgaande jaren door de vele neerslag. In figuur 2 staat de cumulatieve hoeveelheid per maand, te beginnen in oktober van het voorgaande jaar in 2020-2024. Daarbij is duidelijk dat de omstandigheden voorafgaande en tijdens het broedseizoen van 2024 niet alleen van meet af aan nat waren, maar dat ook bleven. Hogere waterstanden in natuurgebieden leidden tot andere mogelijkheden, en daardoor een andere verspreiding van watervogels. Lokaal kan er sprake zijn geweest van een toename, elders van een afname.

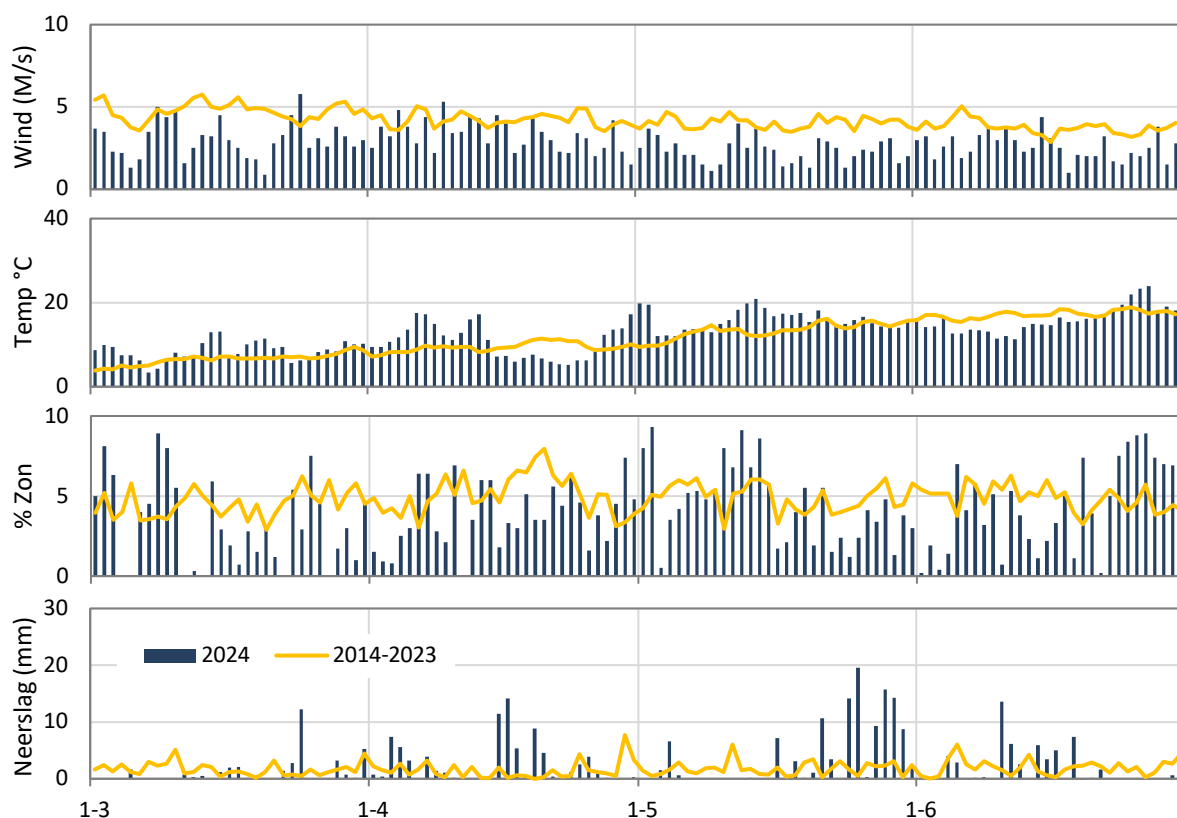
Figuur 3. Jaarlijkse cumulatieve neerslagsom per maand in de periode oktober-juni in De Bilt voorafgaand aan en tijdens het broedseizoen (Bron: KNMI).

Rond het belevissenbos ligt de paardenvallei, een omheind en zeer afwisselend gebied met begrazing door paarden, 28 juni 2024.

Mast van eik was redelijk, echter zonder dat dit leidde tot hoge aantallen Bos- en Rosse Woelmuizen. Na het op veel plekken goede muizenjaar 2023, was het in 2024 karig gesteld met Veldmuizen, waardoor de veldmuisetende roofvogels en uilen een matig broedseizoen beleefden.

Van de vogelgriep, die in 2023 een serieuze invloed had op de aantallen van sommige soorten broedvogels, was in 2024 niet zo veel meer te merken. Met name bij langlevende soorten met een trage reproductie, is het echter waarschijnlijk dat de stand in 2024 is beïnvloed door sterfte in eerdere jaren. De omstandigheden voor inventarisatie waren in 2024 bepaald niet gunstig. Door de vele neerslag waren paden slecht begaanbaar en in sommige gevallen waren delen van terreinen vrijwel onbereikbaar vanwege de hoge waterstand. Inventariseren was in veel gebieden daardoor fysiek zwaar. Met name in april regende en waaide het veel, waardoor er weinig dagen met optimale inventarisatie-omstandigheden overbleven (figuur 4). De relatief koude en natte periode in de loop van april kan er bovendien toe hebben geleid dat een deel van de broedvogels trek naar broedgebieden uitstelde en zangactiviteit gering was. Dit kan bij sommige soorten een drukkende invloed hebben gehad op de gevonden aantallen. In de overige maanden waren de weersomstandigheden, afgezien van dagen met zware neerslag in mei en juni, redelijk gunstig voor inventarisatie.

Figuur 4. Gemiddelde windsnelheid, temperatuur, percentage zonneshijn en hoeveelheid neerslag per dag in 2024 en in de periode 2012-2023, locatie Lelystad, (bron: KNMI).

3.4. Afwijkingen/foutendiscussie

Bij de kartering zijn geen omstandigheden opgetreden die de resultaten merkbaar hebben beïnvloed.

4. Resultaten

4.1. Soorten en aantallen

In het Zuigerplasbos werden 56 broedvogelsoorten vastgesteld als waarschijnlijke of zekere broedvogel. Hiervan zijn er 48 gekarteerd (tabel 2). Merel, Roodborst, Winterkoning, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees, en Vink waren als broedvogel aanwezig, maar zijn niet geteld. Acht soorten komen voor op de Rode Lijst (van Kleunen *et. al.* 2017), waaronder vier kwetsbaar en vier gevoelig.

Tabel 2. Broedvogels van de Zuigerplas (291 ha) in 2024 met waar relevant de Rode Lijst-status (van Kleunen *et al.* 2017); GE = Gevoelig, KW = Kwetsbaar.

Soort	N	N/100 ha	RL	Soort	N	N/100 ha	RL
Grauwe Gans	9	3,1		Cetti's Zanger	13	4,5	
Knobbelzwaan	3	1,0		Staartmees	13	4,5	
Nijlgans	2	0,7		Kleine Karekiet	36	12,4	
Krakeend	6	2,1		Bosrietzanger	22	7,6	
Wilde Eend	20	6,9		Spotvogel	1	0,3	GE
Soepeend	2	0,7		Sprinkhaanzanger	1	0,3	
Kuifeend	4	1,4		Zwartkop	190	65,4	
Koekoek	3	1,0	KW	Tuinfluitier	75	25,8	
Holenduif	2	0,7		Braamsluiper	2	0,7	
Houtduif	22	7,6		Grasmus	6	2,1	
Waterhoen	6	2,1		Goudhaan	3	1,0	
Meerkoet	7	2,4		Boomklever	12	4,1	
Fuut	4	1,4		Boomkruiper	28	9,6	
Wespendief	1	0,3		Zanglijster	86	29,6	
Sperwer	1	0,3		Grote Lijster	2	0,7	KW
Havik	2	0,7		Grauwe Vliegenvanger	7	2,4	GE
Buizerd	8	2,8		Nachtegaal	10	3,4	KW
IJsvogel	5	1,7		Heggenmus	30	10,3	
Kleine Bonte Specht	1	0,3		Witte Kwikstaart	2	0,7	
Grote Bonte Specht	29	10,0		Appelvink	33	11,4	
Wielewaal	5	1,7	KW	Goudvink	1	0,3	
Gaai	4	1,4		Groenling	10	3,4	
Zwarte Kraai	2	0,7		Kneu	2	0,7	GE
Matkop	4	1,4	GE	Putter	12	4,1	

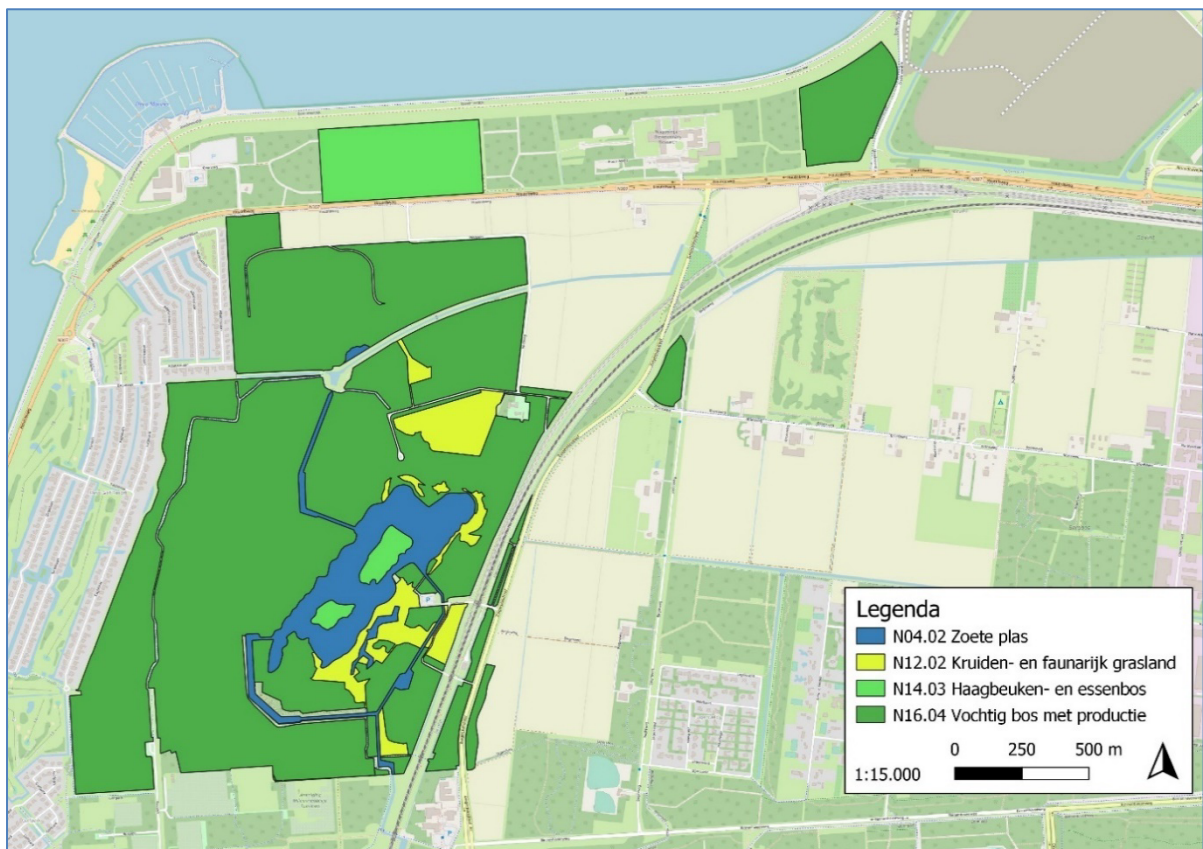
Steeds meer staat dood hout met spechtengaten in populieren in het Zuigerplasbos wordt benut door onder meer Grote Bonte Spechten en Boomklevers, 9 november 2023.

4.2. SNL-beheertypen

In figuur 2 is de verspreiding van SNL-beheertypen weergegeven voor het Zuigerplasbos (§2) en in tabel 3. staan de aantallen van kwalificerende soorten. In totaal acht vogelsoorten zijn doelsoort voor één of meer van de vier binnen het onderzoeksgebied toegekende beheertypen. In het algemeen zijn minder kwalificerende soorten aangetroffen naarmate de oppervlakte van het SNL-type kleiner was of er kwamen in het geheel geen kwalificerende vogelsoorten voor.

Tabel 3. SNL-typen met kwalificerende vogelsoorten. Alleen die types staan vermeld waarin kwalificerende soorten zijn aangetroffen.

Code	Beheertype	Opp (ha)	Soort	Aantal
N14.03	haagbeuken- en essenbos	19,6	Wielewaal	1
			Boomklever	2
			Appelvink	7
N16.04	vochtig bos met productie	222,2	Kleine Bonte Specht	1
			Grote Bonte Specht	23
			Wielewaal	4
			Matkop	4
			Boomklever	10
			Boomkruiper	22
			Nachtegaal	8
			Appelvink	26

Figuur 2. Ligging van de meest voorkomende beheertypes in het Zuigerplasbos in 2024.

4.2. Vergelijking met eerdere karteringen

Beschikbare informatie

Het Zuigerplasbos is eerder integraal gekarteerd in 2017 door het ecologisch onderzoeks- en adviesbureau Goes & Groot (van Groen & Rondaan 2017). Het gaat om nagenoeg het hele gebied, maar enkele kleinere stukken werden toen niet gekarteerd (figuur 5). De twee inventarisaties zijn qua onderzoeksmethode goed met elkaar te vergelijken, al moet voor een vergelijking van verschillende jaren rekening gehouden worden met een aantal factoren die de aantallen kunnen beïnvloeden, zoals jaarinvoeden (het weer, weinig/veel voedsel) en invloeden van de onderzoeker, het zgn. tussentellersverschil. De tijdsinvestering in 2024 komt met 8,6 min/ha aardig goed overeen met die in 2017 (10,2 min/ha).

Figuur 5. Deel van het gebied dat in zowel 2017 als 2024 is gekarteerd.

Soortenrijkdom

In 2024 werden in het Zuigerplasbos 56 broedvogelsoorten aangetroffen. Hiermee is het gebied iets soortenrijker geworden ten opzichte van de laatste volledige broedvogelmeting in 2017, toen 50 broedvogelsoorten werden aangetroffen (hiervan werden er 39 geteld en 11 zeer algemene soorten, die niet geteld werden). In de zeven jaar dat beide karteringen van elkaar scheiden, hebben negen soorten zich gevestigd: Nijlgans, Soepeend, Holenduif, Wespendif, Havik, Cetti's Zanger, Braamsluiper, Grote Lijster en Grauwe Vliegenvanger. Een aantal soorten werd niet aangetroffen in 2024: Kleine Plevier, Gekraagde Roodstaart, Ringmus en Boompieper (tabel 4).

Watervogels

Het Zuigerplasbos is bijzonder rijk aan water en daarmee watervogels met de grote plas, brede sloten en andere ingerichte watergangen, zoals de slenken rond het belevissenbos. Ten opzichte van 2017 namen de meeste soorten toe in aantal. De Grauwe Gans en de Wilde Eend namen het sterkst toe, waarmee die van de Wilde Eend opvallend is, omdat deze landelijk een jaarlijkse significante afname van >5% laat zien. De Wilde Eend heeft het moeilijk, vanwege een jaarlijks te hoge kuikensterfte. De meeste territoria van Wilde Eenden werd aangetroffen in de plasjes en natuurlijk ingerichte slenken rond het belevissenbos. Kuifeenden waren ook talrijker dan in 2017. Knobbelzwaan, Nijlgans, Fuut en Waterhoen namen iets toe en Meerkoet bleef stabiel. De enige soort die afnam was de Krakeend (van 8 naar 6). IJsvogels waren bijzonder talrijk in 2024 met vijf territoria (1 in 2017). Kleine Plevier werd niet aangetroffen.

Tabel 4. Broedvogelaantallen in 2017 en 2024. += aanwezig, maar niet geteld, ?= mogelijk aanwezig als broedvogel.

Soort	2017	2024	Soort	2017	2024
Grauwe Gans	1	9	Staartmees	4	12
Knobbelzwaan	2	2	Kleine Karekiet	28	26
Nijlgans	0	2	Bosrietzanger	3	17
Krakeend	8	5	Spotvogel	2	1
Wilde Eend	10	13	Sprinkhaanzanger	2	1
Soepeend	0	1	Zwartkop	156	175
Kuifeend	2	3	Tuinfluitier	66	62
Koekoek	4	3	Braamsluiper	0	2
Holenduif	2	2	Grasmus	25	4
Houtduif	+	20	Goudhaan	3	3
Waterhoen	1	4	Boomklever	16	12
Meerkoet	7	6	Boomkruiper	33	26
Fuut	3	3	Zanglijster	134	82
Kleine plevier	1	0	Grote Lijster	0	2
Wespendief	0	1	Grauwe Vliegenvanger	0	7
Sperwer	1	1	Nachtegaal	6	9
Havik	0	2	Gekraagde roodstaart	1	0
Buizerd	3	7	Ringmus	1	0
Ijsvogel	1	5	Heggenmus	+	25
Kleine Bonte Specht	2	1	Witte Kwikstaart	?	1
Grote Bonte Specht	15	26	Boompieper	1	0
Wielewaal	2	5	Appelvink	26	32
Gaai	+	4	Goudvink	0	1
Zwarte Kraai	3	1	Groenling	8	8
Matkop	4	4	Kneu	1	2
Cetti's Zanger	0	11	Putter	10	10

Roofvogels

Roofvogels namen structureel in aantal toe (Buizerd) of vestigde zich (Havik en Wespendief). De Sperwer bleef stabiel. Het is een beetje de vraag of dit reëel is. In 2017 werd slechts één roofvogelnest gevonden van een Buizerd en in 2024 ging het om acht bezette nesten van de Buizerd. Ook de vestiging van twee nesten van de Havik is best opvallend gezien de leeftijd van het bos. Het kan goed zijn dat hier sprake is van een waarnemerseffect en dat in 2017 niet gericht gezocht is naar nesten van roofvogels. Daar staat niets over in het destijds verschenen rapport (Van Groen & Rondaan 2017). De huidige stand van de roofvogels is bijzonder goed voor een dergelijk gebied. De meeste nesten van de Buizerd zaten langs de randen van het gebied, dicht bij potentiële foeragegebieden in agrarisch cultuurland.

Vogels van jonge opstanden, struweel en riet (-ruigten)

Vogels van struwelen en jonge opstanden bleven in het algemeen stabiel. Enkele soorten namen duidelijk toe, zoals de Zwartkop en Nachtegaal. Voor de Nachtegaal is dat goed nieuws vanwege de status kwetsbaar op de Rode lijst. Ze kwamen voor in open delen met fraai ontwikkelde mei- en sleedoorn en vlierstruwelen of zones met braamstruwelen, zoals de territoria langs het spoor. De meeste andere soorten bleven nagenoeg stabiel, zoals de Koekoek, Matkop, Tuinfluitier, Groenling en Kneu. Het geeft aan dat de bosopstanden een goed ontwikkelde struiklaag hebben en dat er ruim voldoende struweel aanwezig is in het gebied. Opvallend is wel de sterke afname van de Grasmus (zie soorttekst in §4.3). Van soorten van oevers met (water-) riet of kleinere droge rietvelden of stroken bleef de Kleine Karekiet stabiel. In moerassige plekken met riet, braamstruwelen of wilg verscheen de Cetti's Zanger en nam de Sprinkhaanzanger iets af. Opvallend is de sterke toename van de Bosrietzanger in rietruigte- en brandnetelvelden. Staartmees nam ook flink toe, maar in het jonge bos nam de Spotvogel iets af.

Nest van Havik in populier langs de rand van een sterk opengekapt vak. De Havik vestigde zich met twee paren in het Zuigerplasbos, 9 november 2023.

Bosvogels

Bosvogels laten wisselende trends zien. Net als in veel andere bossen in Flevoland zette de komst van de Kleine Bonte Specht niet door en werd er slechts één territorium vastgesteld. Daarentegen verdubbelde de stand van de Grote Bonte Specht zich bijna, een teken dat het bos ouder wordt met meer dood staand hout. Bij de Boomklever en de Boomkruiper is dan ook een toename te verwachten, maar deze namen juist iets af ten opzichte van 2017. Toch opvallend, omdat met name de Boomklever het gebied in 2017 koloniseerde en een verdere toename aannemelijk zou zijn. Wat er precies aan de hand is met de Boomklever is niet duidelijk, maar elders in Flevoland werden recent ook dergelijke ontwikkelingen vastgesteld. Zoals in het Voorsterbos (892 ha), waar in 2016 nog 98 territoria werden vastgesteld en in 2022 67. Voor de Boomkruiper ging het hier om 141 territoria in 2016 en 92 in 2022 (Deuzeman & van Manen 2023). Opvallend is ook de achteruitgang van het aantal Zanglijsters in het Zuigerplasbos. Ook deze afname gaat gepaard met de trend elders in Flevoland. Goed voorbeeld is ook het Voorsterbos, waar dit gebeurde in 2022 (van 196 in 2016 naar 110 in 2022).

Verheugend is wel dat de Wielewaal behoorlijk toenam, van 2 naar 5. Ze werden vastgesteld in de oudere en ongerepte populierenopstanden. Ook de vestiging van de Grauwe Vliegenvanger is opvallend en Appelvinken namen iets toe. Bij de laatste twee soorten is het aannemelijk dat ze beiden profiteren van het ouder en structuurrijker worden van het bos.

4.3. Soortbeschrijvingen

De verspreidingskaarten van de vastgestelde broedvogelsoorten zijn opgenomen in bijlage 1.

Grauwe Gans, n=9

In maart hielden de paren zich uitsluitend op langs de oevers van de eilanden in de Zuigerplas. Het ging om waakzame vogels, waarschijnlijk zat de partner te broeden op een nest. In de rondes erna verschenen de paren met jongen langs de oevers om te foerageren op gras. Op 26 april ging het om tenminste zes

verschillende paren met jongen tegelijkertijd. Tot en met de ronde eind juni werden deze paren gezien, zodat er aardig wat jonge ganzen groot zijn geworden.

Knobbelzwaan, n=3

Het paar in het Belevenissenbos bouwde in maart een nest, maar deze mislukte om onbekende reden. Langs een tocht in het noordelijke deel van het gebied, bouwde een paar een nest op een natuureilandje. Dit paar wist zes jongen groot te brengen. Het paar langs de IJsselmeerdijk bouwde voor zover bekend geen nest.

Kuifeend, n=4

Met name eind maart en eind april lagen er nog behoorlijk wat Kuifeenden op de Zuigerplas, maar deze waren grotendeels verdwenen in mei. Territoria zijn gebaseerd op paren eind mei en begin augustus. Er werden nergens paren met jongen gezien.

Wespendief, n=1

Waarnemingen van Wespendieven kwamen in eerste instantie van Mervyn Roos en Mennobart van Eerden in juni (via Frank Haven). Op 28 juni was een oud nest in een populier direct langs het beheerpad in het noordelijke deel van het Zuigerplasbos belegd met vers loof. Hier vlakbij werd ook een Wespendief gezien, meest lijkend op een mannetje, maar snel verdwijnend boven het bos. Op 13 juli werd het nest weer gecontroleerd door Peter van Geneijgen en Frank Haven. Het loof zag er verdord uit en het was duidelijk geen actief nest. Het kan goed een zomernest zijn geweest.

Sperwer, n=1

Een nest dat op 9 november 2023 in een vak met sitkasparren was gevonden, bleek in 2024 verder te zijn uitgebouwd en in bezet genomen door een Buizerd.

In een ander vak met sitkasparren werd in november 2023 een tweede nest van de Sperwer gevonden. In dit vak werd op 26 april een nieuw nest gevonden in een sitkaspar dat op 29 mei werd bebroed. Waarschijnlijk is dit nest mislukt, want op 28 juni was er geen sprake van poepspetters op of onder het nest. De ligging van het Zuigerplasbos is gunstig voor Sperwers, vanwege de ligging van woonwijken grenzend aan het bos. Hier kunnen ze goed op zangvogels, zoals mussen, jagen.

Plukstammetje van Sperwer nabij het nest in de sitkaspar, 28 juni 2024.

Havik, n=2

De Havik vestigde zich met twee paren, want in 2017 werden ze niet aangetroffen. Langs de zuidwestrand van de Zuigerplas zat een nest in een populier vlak langs een sterk open gekapt stuk bos. Op 26 april bebroedde de vrouw het nest en op 29 mei waren er jongen, getuige de poepspeeters. Een tweede paar zat in het Houtribbos, liggend tussen de N307 en het IJsselmeer. Hier werd ook op 26 april gebroed in een populier en op 29 mei waren er jongen. Van beide nesten is het exacte aantal jongen niet bekend, omdat er niet bij de nesten is geklommen om de jongen te meten en te ringen.

Buizerd, n=8

In zeven van de acht gevallen werd een bezet nest gevonden, 4x populier, 1x eik, 1x berk en 1x sitkaspar. Op het grootste eiland in de Zuigerplas moet ook een nest gezeten hebben, op basis van roepende vogels en een gerichte voedselvlucht. De Buizerd is hiermee opmerkelijk talrijker dan vastgesteld in 2017. De nesten in de berk en sitkaspar mislukten vroegtijdig. De vijf andere nesten waren succesvol en hierop werden jongen gezien, waarmee ruim 70% succesvol was. Ook bij de nesten van de Buizerd is niet geklommen, zodat het exacte aantal jongen per nest niet bekend is.

IJsvogel, n=5

Er zijn vrij veel waarnemingen gedaan van IJsvogels en het aantal van vijf territoria is waarschijnlijk een minimum. Het waterrijke Zuigerplasbos met een ruim aanbod aan steilwandjes voor een broedhol of een omgevallen wortelkluit vormt een ideaal broedhabitat voor IJsvogels. In een drietal gevallen werd een bezet nest gevonden, tweemaal in een wortelkluit en éénmaal in een steilwandje in het Belevenissenbos. Grappig was het nest midden in het Houtribbos, een groot bosvak met kavelsloten. Met vijf territoria is de IJsvogel flink toegenomen ten opzichte van 2017. De zachte winters van de afgelopen jaren zullen ongetwijfeld gunstig zijn geweest voor de overleving in de winter.

Eén van de wortelkluiten met nestholtes van de IJsvogel. Deze kluit lag in het begrazingsgebied nabij het belevenissenbos, 26 april 2024.

Kleine Bonte Specht, n=1

Net als in veel andere bossen in Flevoland, maar ook op de Veluwe en Zuid-Limburg, nemen Kleine Bonte Spechten recentelijk af. In 2017 werden nog twee territoria vastgesteld, maar in 2025 werd alleen een vogel gehoord op 26 april in betrekkelijk jong loofbos nabij de parkeerplaats langs de Veldweg. In de oudere populieren opstanden werden ze niet vastgesteld. Het is niet duidelijk waarom de toename van deze spechten niet doorzet in de steeds ouder wordende bossen in Flevoland.

Wielewaal, n=5

Territoria werden vastgesteld in de oudere en ongerepte populierenopstanden, in twee gevallen ook in combinatie met open, grazige ruimtes. Elders in de oudere bossen van Flevoland, zoals het Harderbos, was in de periode 1989-2013 sprake van een zeer sterke afname van de Wielewaal. De laatste jaren lijkt de afname gestabiliseerd in bossen waar oudere populierenopstanden gespaard blijven. In het Zuigerplasbos nam de Wielewaal zelfs iets toe.

Cetti's Zanger, n=8

De Cetti's Zanger vestigde zich en werd vastgesteld rond het waterrijke gebied van de Zuigerplas. Territoria bevonden zich in de meest natte delen, waar riet en wilgen zijn opgeslagen, zoals langs de randen van de plas, op een eilandje en in het Belevenissenbos.

De Cetti's Zanger wordt een steeds algemenere verschijning in vochtige gebieden in Nederland. Nadat de soort vanaf 2006 een stevige opmars inzette, namen aantallen territoria aanvankelijk jaarlijks met tientallen procenten toe. In moerasgebieden in de kerngebieden in het zuidwesten van het land, vanwaar de kolonisatie begon, is de jaarlijkse groei er een beetje uit, maar in de overige delen van 'nat' Nederland groeide de populatie van 2022 op 2023 met 31%. Op de zandgronden en in uitgestrekt agrarisch gebied in Oost-Nederland is de soort nog steeds een zeldzaamheid (Boele *et. al.* 2024).

Staartmees, n=13

Opvallend is de sterke toename van de Staartmees ten opzichte van 2017. Ze zijn vooral vastgesteld in delen met veel afwisseling tussen open en ruige graslandjes met veel struikgewas en jonge opslag. De meeste territoria zaten in het Belevenissenbos en langs de randen in jonge opslag van de Zuigerplas. De soort laat landelijk de afgelopen twaalf jaar een significante afname zien van <5% per jaar, des te opmerkelijker is de toename in het Zuigerplasbos.

Grasmus, n=6

Grasmussen werden vastgesteld langs de randen van het gebied of in open ruimtes met doornstruiken, braamstruwelen of andere opslag. De afname ten opzichte van 2017 in het onderzochte deel dat in beide jaren is geteld (van 25 naar 4) lijkt opmerkelijk, maar te verklaren door een nagenoeg volledige verdwijning van de Grasmus in het nog zeer jonge bosgebied langs de IJsselmeerdijk (van 13 naar 1). Kennelijk was de situatie hier acht jaar geleden nog een stuk gunstiger met jongere opslag en meer struwelen, waar ze van konden profiteren. Hetzelfde geldt voor het meest noordelijke deel boven de tocht, waar nu geen Grasmussen meer zaten, maar in 2017 nog zes territoria.

Grote Lijster, n=2

De Grote Lijster vestigde zich in het Zuigerplasbos. Meest aanwezig was het territorium aan de noordrand van het bos langs de N307 en het Houtribbos. De vogel zong hier hard op 22 maart en alarmeerde vervolgens op 26 april (in het Houtribbos) en 28 juni. Binnen het territorium zijn een aantal akkers aanwezig. Het tweede territorium is gebaseerd op een alarmerende vogel op 22 maart in het zuidwestelijke deel van het gebied in een oude populierenopstand langs de rand van het bos.

Grauwe Vliegenvanger, n=7

De Grauwe Vliegenvanger verscheen in het gebied. Territoria werden vastgesteld in veelal oudere opstanden van wilg en populier met voldoende dood hout in de opstanden. In een aantal gevallen ook duidelijk een relatie hebbend met open gebied, zoals het begrazingsgebied in het belevenissenbos.

Nachtegaal, n=10

Nachtegalen beleefden een goed jaar in het Zuigerplasbos. Ze namen iets toe ten opzichte van 2017. Ze komen veelal voor in rommelige hoekjes van het gebied. Daarnaast is de opslag met meidoornstruwelen in combinatie met begrazing aantrekkelijk voor ze (belevenissenbos) en de strook langs het spoor met jonge opslag, braamstruwelen en riet- en brandnetelvelden. In het gebiedje met jong loofbos en veel struweel langs de IJsselmeerdijk verschenen twee territoria.

Groenling, n=10

Groenlingen wisten zich opmerkelijk goed te handhaven en bleven stabiel. Alle territoria werden aangetroffen in het parkachtige landschap rondom de Zuigerplas en het belevenissenbos. Dergelijke open terreinen met boomgroepen, bebouwing en diverse vormen van struikgewas is kennelijk aantrekkelijk voor Groenlingen. De Groenling neemt in veel gebieden af. Vanaf 2015 is een landelijk een daling ingezet met een significante afname van >5%. Waarschijnlijk houdt dit verband met de parasitaire ziekte het Geel (thrichomonose), die ook in Engeland en Denemarken grote effecten heeft op de populatie.

4.4. Niet-broedvogels

Van niet-broedvogels werden een aantal interessante waarnemingen verricht. Ze zijn vaak niet meer dan van anekdotische betekenis. Sommige zouden betrekking kunnen hebben op broedvogels, dan wel potentiële broedvogels, maar konden niet als zodanig worden geregistreerd.

Grote Canadese Gans

29 mei: paar op de Zuigerplas; enige waarneming, te weinig voor territorium.

Grote Zilverreiger

29 mei: 1 ex. foeragerend langs de rand van de Zuigerplas.

Waterral

22 maart: 1 ex. roepend in moeras achtig stuk langs de Zuigerplas. Waarneming voor de datumgrens.

Zeearend

29 mei: onvolwassen vogel in een populier langs de rand van het Houtribbos, aan IJsselmeerdijk zijde.

Bever:

Burcht in belevenissenbos en langs alle vaarten, sloten en rondom de Zuigerplas veel knaagsporen van bevers.

Het grote eiland in de Zuigerplas wordt jaarrond gebruikt als slaap- en rustplaats voor Aalscholvers, 9 november 2023.

5. Evaluatie

Te midden van het kale polderland en grenzend aan de bebouwing van Lelystad vormt het Zuigerplasbos een baken van leven. Ondanks de hoge recreatiedruk als uitloopgebied van de stad en het belevenissenbos is het gebied zeer vogelrijk en komen er hoge dichtheden voor aan onder meer struweelvogels. Er werden in totaal 56 verschillende broedvogelsoorten vastgesteld, waaronder acht soorten van de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare soorten. De stand van de roofvogels is goed te noemen, met acht bezette nesten van de Buizerd, twee van de Havik en één van de Sperwer. De Wespendif is ook aanwezig, maar bouwde waarschijnlijk alleen een zomernest in een populier.

Het Zuigerplasbos is zeer waterrijk met naast de grote plas met de eilanden ook veel tochten, plasjes en slenken die door het gebied lopen. Dit levert veel soorten op die gebonden zijn aan water en/of de bijbehorende vegetatie, zoals moerassige plekken met riet (-ruigte) en moerasbos. Een soort als de IJsvogel weet zich prima te gedijen in het Zuigerplasbos en de Cetti's Zanger wist zich te vestigen en uit te breiden.

Bij de struweelvogels valt onder meer de toename van de Nachtegaal op, die veelal voorkomt in de meest rommelige hoekjes van het gebied. Ook het begrazingsgebied met paarden lijkt aantrekkelijk voor Nachtegalen, waar ze voorkomen in meidoornstruwelen en jonge opslag met riet- en brandnetelvelden. Daarnaast zijn dichtheden van de Zwartkop en Tuinfluiter bijzonder hoog in het gebied.

Bosvogels laten wisselende trends zien. De loofbossen en vooral de populierenopstanden worden steeds ouder en structuurrijker met meer dood staand hout. Naar verwachting profiteerde de Grote Bonte Specht, Grauwe Vliegenvanger en Appelvink hiervan. Maar bij sommige soorten, waarvan je ook een toename zou verwachten, bleef dit uit, zoals bij de Kleine Bonte Specht, Boomkruiper en Boomklever. Hiervan namen de aantallen iets af. Wat hier precies aan de hand is, is niet duidelijk, maar elders in de bossen van Flevoland werden recent ook dergelijke ontwikkelingen vastgesteld.

In de populierenopstanden heeft in veel gevallen al minimaal één keer een dunning plaatsgevonden. Ze zijn op dit moment sterk in trek bij veel vogels, zoals de Wielewaal en Appelvink, maar ook bij de holenbroeders. Het is raadzaam hier zuinig mee om te gaan in het beheer.

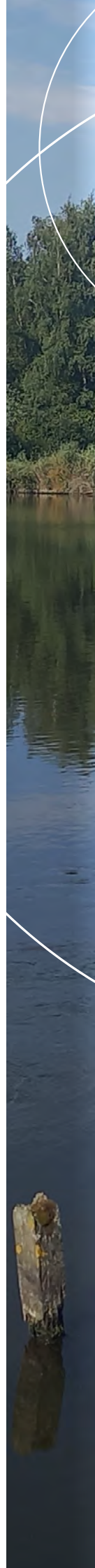
Het nagenoeg ondoordringbare Houtribbos, met accent natuur, is een prachtig ontwikkeld loofbos geworden, met twee nesten van Buizerd, één van de Havik en IJsvogel en territoria van Wielewaal, Grote Lijster, twee Boomklevers en liefst zes Appelvinken, 9 november 2023.

Literatuur

- Boele A., Vergeer J.W., Van Bruggen J., Goffin B., Koffijberg K., Van Oostveen C., Schoppers J. & Jansen D. 2024. Broedvogels van Nederland in 2023. Sovon-rapport 2024/40. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Deuzeman S. & van Manen W. 2023. Broedvogels van het Voorsterbos in 2022. Sovon-rapport 2023/01. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Van Groen F.M. & Rondaan S. 2017. Broedvogels van Kotterbos, Oostvaardersveld en Zuigerplas. Inventarisatie 2017. G&G-rapport 2017-30. Van der Goes en Groot, Alkmaar, Kwintshuil.
- Van Kleunen A., Foppen R. & van Turnhout C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels in 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Van Manen 2024. Handreiking gebiedskarteringen broedvogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vergeer J.W., Boele A., van Bruggen J. & Van Turnhout C. 2023. Handleiding Sovon Broedvogelmonitoring: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlage 1. Verspreidingskaarten 2024

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Sovon (info@sovon.nl)

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

